12.2.2020 VVTDno-2020-91

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Hallintovaliokunta

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto kansalaisaloitteesta KAA 5/2019 vp – Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkotus

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Aloitteessa ehdotetaan lainvalmisteluun ryhtymistä ja ulkomaalaislain muuttamista siltä osin kuin se vaatii muutosta Suomessa seksuaalirikoksesta tuomitun oleskeluluvan peruuttamiseksi ja karkottamiseksi.

Voimassaoleva lainsäädäntö

Voimassa olevan ulkomaalaislain (301/2004) 9 ja 10 luvussa on säännökset maastapoistamisesta. Karkottaminen tarkoittaa yleensä ulkomaalaisen poistamista maasta silloin, kun hänellä on ollut oleskelulupa Suomeen.

Karkottamisen perusteista säädetään UlkL 149 §:ssä, jonka mukaan ulkomaalainen voidaan karkottaa muun muassa silloin, kun hän on syyllistynyt rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta. Pykälän mukaan myös kansainvälistä suojelua saanut voidaan karkottaa muun muassa rikoksiin syyllistymisen vuoksi.

Voimassa oleva laki mahdollistaa käytännössä aina seksuaalirikokseen syyllistyneen karkottamisen. Seksuaalirikoksista ainoastaan seksuaalisen ahdistelun ja seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytön maksimirangaistus ei suoraan täytä UlkL 149 §:n edellytystä. Esimerkiksi syyllistyminen lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin (tapaamisen ehdottaminen internetissä) täyttää kyseisen maksimirangaistusta koskevan edellytyksen.

Rikoksesta säädetystä maksimirangaistuksesta riippumatta, rikokseen syyllistynyt voidaan karkottaa ainakin silloin, jos rikoksiin syyllistyminen on ollut toistuvaa, tai henkilön muutoin katsotaan ”käyttäytymisellään osoittaneen olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle” (UlkL 149 § 1 momentin 3 kohta). Laki jättää viranomaiselle täten varsin laajan harkintavallan päättää ulkomaalaisen karkottamisesta.

Ainoa ehdoton perustuslain ja kansainvälisten sopimusten asettama rajoitus viranomaisen ja lainsäätäjän harkintavaltaan karkottamisen suhteen on velvollisuus suojata yksilön oikeutta elämään. Niin kutsuttu palautuskielto ilmenee myös UlkL 149 §:stä, jonka mukaan ulkomaalaista ei voida karkottaa kotimaahansa tai pysyvään asuinvaltioonsa, johon nähden hän on edelleen kansainvälisen suojelun tarpeessa.

Karkotus perusoikeuksien rajoittamisena

Karkottaminen koskettaa usein ulkomaalaista, joka on oleskellut Suomessa pitkään. Hänelle on tätä kautta voinut muodostua läheisiä siteitä Suomeen. Ulkomaalaisella voi olla Suomessa mm. alaikäisiä lapsia, työ- tai opiskelupaikka. Karkotus on seuraamus, jolla puututaan vakavasti karkotettavan ja mahdollisesti myös hänen lähipiirinsä perustuslaissa taattuihin oikeuksiin. Täten karkottamista on arvioitava samoin kuin perusoikeuksien rajoittamista ylipäätään.

Perusoikeuksien rajoittamisen on täytettävä muun muassa suhteellisuusvaatimuksen asettamat kriteerit. Karkottamisen osalta tämä edellyttää sen arvioimista, onko seuraamus välttämätön sen taustalla olevan oikeushyvän suojaamiseksi ja olisiko tämä tavoite saavutettavissa muulla, perusoikeuksiin vähemmän puuttuvalla tavalla. Lisäksi karkottamisperusteiden tulee olla tarkasti ja täsmällisesti laissa säädetty, eikä karkottamisperusteita tulisi asettaa kovin matalalle.

Karkotus on seuraamus, joka voi kohdistua vain ulkomaalaiseen henkilöön. Aina kun tietty ryhmä asetetaan epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn, kuten kansalaisuuden perusteella, asia on merkityksellinen myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Karkottamisedellytyksiä pohdittaessa on otettava huomioon myös yhdenvertaisuus eri ulkomaalaisryhmien, kuten pohjoismaan kansalaisten, EU-kansalaisten, EU-oleskeluluvalla pitkään oleskelleiden kolmannen maan kansalaisten sekä muiden kolmannen maan kansalaisten välillä. Karkottamisedellytyksiä madallettaessa Suomea sitova EU-lainsäädäntö asettaisi käytännössä nämä ryhmät keskenään entistä eriarvoisempaan asemaan. Lisäksi eriarvoisuus Suomessa lisääntyisi entisestään ulkomaalaisten ja muun väestön välillä.

Ottaen huomioon voimassa oleva lainsäädäntö ja muu edellä esitetty, valtuutettu ei kannata kansalaisaloitteen hyväksymistä.

Jakelu Hallintovaliokunta